

SPASENÍ SVÉ KONEJTE

Epištola sv. Pavla Filipským 2,12-18

Člověk nežije pouze otázkami „Co mám dělat?“ a „Kde na to vzít?“. Tyto praktické, na každodenní věci zaměřené otázky jsou samozřejmě důležité. Ale aby se nám celé křesťanství nescvrklo jen na mravouku podpořenou trochou morální psychologie, je dobré a nutné zabývat se také otázkami „Co mám věřit?“ nebo „V co smím doufat?“. Jedno bez druhého je vždy torzem. Nejen nevzhledným a neúplným, ale rovněž jednostranným a nepravdivým. Ten dnešní text otevírá a spojuje obojí – velká teologická témata s tvrdou životní praxí a překvapivým závěrem.

Nejdřív krátká rekapitulace. Východiskem teologie apoštola Pavla je zvěst, že branou k novému životu není lidská morálka, vůle, chování a jednání, nýbrž evangelium. Dobrá zpráva, že nejsme spaseni svými skutky a zásluhami, ale Boží milostí. Toto pravdivé poznání má ovšem své úskalí. Odjakživa křesťany svádělo k tomu, že si jej vykládali příliš jednostranně. Že se intenzivně soustředili na svou víru, svou zbožnost, své modlitby; velké úsilí křesťanstva bylo věnováno tomu, jak správně věřit – orthodoxii. Ale zdaleka ne stejná péče byla věnována orthopraxi. Vždyť Pán Bůh nám to připraví, on naše modlitby vyslyší a on to nějak zařídí. Když víra stačí, činy se nutně dostávají na druhou kolej. Člověk pro svou spásu stejně nemůže udělat víc než ji pasivně přijmout, než jí říci své ANO. Pouze to a nic víc.

A pak tu máme Pavlův list Filipským: „S bází a chvěním spasení své **konejte**. Neboť je to Bůh, který ve vás působí, že chcete i činíte, co se mu líbí.“ (Fp 2,12n) KONEJTE – tady je aktivita na straně člověka a to u Pavla, který stále a neúnavně zdůrazňuje milost, nezaslouženou milost, dost překvapí. Řecké sloveso *katergazomai* můžeme přeložit ještě důrazněji: své spasení **dodělejte**, svého spasení **se domáhejte**, své spasení **dobývejte** či **uskutečňujte**. Anglické překlady na tomto místě mají sloveso *work out*, které se zpravidla používá pro cvičení v posilovně. Posilujte svou spásu. Nejste a nemáte být pouze jejími pasivními příjemci. Mám za to, že i pro apoštola Pavla bylo zřejmě nepředstavitelné, že by člověk měl být pouze pasivním příjemcem spásy, že by jakákoliv iniciativa z lidské strany byla vyloučena.

Námitek proti tzv. monergistické soteriologii, tj. pojetí spásy jako výhradně Božího činu, bylo sepsáno mnoho. A jisté pochybnosti stále přetrvávají. Z pedagogů této fakulty například Martin Wernisch, který píše, že ustaraným humanistům, scholastikům a jiným chybí v monergistické soteriologii místo pro lidskou vůli a snažení. (Mystika a reformace, s. 83) A opatrně dodává: „Také víra je odevzdáním, které je především přijímaté, ale je zároveň základem spojení a *conformitas* s Bohem, jaké se vymykají alternativě pasivity a aktivity a ukazují, kde již se stává (rozuměj tato alternativa) falešnou.“ (s. 84)

Ještě důraznější je Lenka Karfíková, která si klade otázku, zda by nebyl biblickému poselství adekvátnější obraz Boha, který se v uskutečnění svých plánů s člověkem činí na člověku závislým. „Nebylo by možné – a pravidlům křesťanské teologie adekvátnější – říci, že pojetí milosti má sledovat paradigma christologie, a že tedy v lidském dobrém jednání jedná cele Bůh i cele člověk, tak jako byl cele Bůh i cele člověk v samém Kristu?“ (in: Milost podle Písma a starokřesťanských autorů, s. 173n)

Možná je binární představa buď jen Bůh, nebo jen člověk, buď aktivní, nebo pasivní, opravdu falešná a není práva tajuplnému způsobu, jímž Bůh vstupuje do našeho světa...?

Velmi inspirativní podněty k tomuto tématu jsou i v Lutherových kázáních na 14. a 15. kapitulu Evangelia podle Jana z roku 1537: „Kdo chce být křesťanem, musí se zrodit a vzrůst z Kristova vinného kmene (...) Neboť moje svatost, spravedlnost a čistota nepochází ze mne a na mně nestojí; nýbrž jest jedině z Krista a v Kristu, do Něhož jsem zakořeněn skrze víru, jako míza proudí z kmene

do révoví. Jsem Mu tedy podoben a jsem i Jeho druhu, protože oba, On i já, jsme nyní jedné přirozenosti a podstaty, a já v Něm a skrze Něho nesu plody, které nejsou mé, nýbrž vinného kmene. Takto se z Krista a křesťana stává jeden koláč a jedno tělo, i může nést pravé plody, nikoli Adamovy či své vlastní, nýbrž Kristovy.“

Podle Luthera není Kristus pouze poslem a učitelem, není jen znamením a příkladem, jaký bychom měli z vlastních sil napodobovat – ale je vpravdě vtěleným Bohem, se kterým se máme niterně spojit, prolnout, vyměnit si s ním místa. Víra v tomto smyslu není intelektuálním aktem, spekulativním či historickým poznáním, ale něčím skutečně živým, žitým a prožitým – zkušeností stejně reálnou, intenzivní a hmatatelnou jako manželství a lidská sexualita. Taková víra se nedá pěstovat v univerzitních knihovnách či v teple domova, ale rodí se v setkání s Kristem uprostřed života, v nejotřesnější bídě, v nejhlubším osamění, v nemoci i v neštěstí – jako osobní zkušenost plnosti života, kterou člověk zakouší, když se podílí na něčem, co má hluboký smysl. Když pomáhá potřebným, když ochotně a laskavě naslouchá i těm, o které nikdo nestojí, ba dokonce, když přeje dobré i svým nepřátelům... To je víra navýsost aktivní, víra, která s bází a chvěním pracuje na svém spasení.

A jak konkrétně se má člověk svého spasení domoci? Jak jej má uskutečňovat? Tady už se dostáváme k té tvrdé životní realitě. Apoštol lakonicky napíše: „Všechno dělejte bez reptání, bez pochybování, ale hlavně se radujte.“

Zvláště zní slova o radosti z úst vězněného člověka, který čeká na smrt. Ano, právě v takové situaci se Pavel nachází. Listů z vězení napsal a poslal mnoho. Ale tentokrát je to jiné. Na začátku listu Pavel ještě doufá v to, že jeho odvolání k císaři možná dopadne dobře, že možná bude zproštěn obvinění. A bude se moci vrátit ke svým sborům, které si zamiloval jako vlastní děti. Ale když čteme dál, vidíme, jak se postupně tato opatrná naděje mění v téměř skálopevnou jistotu, že své milované Filipské už neuvidí. Císař patrně zamítl jeho odvolání dříve, než Pavel stačil tento list dopsat. A tak máme před sebou jakousi Pavlovu závěť.

Výhodou extrémní situace je to, že si člověk ujasní, na čem nejvíc záleží, co je skutečně důležité. A na čem nezáleží vůbec... A tak je pochopitelné, že si nestěžuje, jak je to ve vězení hrozné. Jak nepříjemně se dýchá v zatuchlé, nevětrané kobce, jak musí snášet špatnou stravu a hrubé zacházení dozorců. Jak ho trápí nesnesitelný zápach. Mezi řádky nenajdeme ani náznak toho, že by si Pavel na něco stěžoval. Naopak, stále znovu a znovu adresáty listu ujišťuje, že se raduje a že se bude radovat. A zrovna tak jim říká. A vy se taky radujte. Vezměte si ze mne příklad (dokonce „Napodobujte mne!“).

A to, co by z úst někoho jiného znělo jako nemístná chlubitost a nafoukanost, zní v této situaci velmi věrohodně. Pavel bilancuje, ohlíží se za svým životem a ptá se sám sebe, ale tak trochu i ostatních a tak trochu i Pána Boha: „Bylo to, co jsem prožil, čemu jsem věřil zbytečné? Všechna má píle, všechny mé zápsy, slzy a bolesti – bylo to vše nadarmo? Nebo to mělo nějaký smysl?“

A jeho bilancování je poctivé. Nezastírá, že v jeho životě bylo mnoho slepých uliček, tragických omylů a falešných jistot. Vždyť tento Hebrej z Hebrejů s ukázkovým rodokmenem a vynikajícím vzděláním pronásledoval křesťanskou církev. Ale pak u něj došlo k velkému životnímu obratu. Setkal se vzkříšeným Kristem. A všechno, na čem si do té doby zakládal, najednou vzalo za své. Všechno to, co bylo jeho životním zájmem, pro něj přestalo existovat anebo se to scvrklo do sotva postřehnutelných rozměrů. Měl pocit, jako by mu někdo v duši přeťal struny, které ho až do té doby spojovaly se životem, a nenahradil je novými.

Ale právě v tomto okamžiku, když se vzdá svých jistot, kdy odhazuje vše, na co byl tak hrdý, Pavel ke svému překvapení zjišťuje, že se dostává se do Kristova příběhu, ocitá se v něm. A teprve tady

zjišťuje, že **radost** není jen pocit, nýbrž **postoj důvěry a otevřenosti**. Že **radost** je objevit cestu tam, kde jsme ji dřív neviděli nebo kde jsme dřív viděli jen smrt. Že **radost** paradoxně přichází právě tam, kde si přestanu zakládat na tom, co pro mě dřív bylo důležité. A nacházím **novou svobodu a nové hodnoty**. Radost – to je nový, nadějný pohled na život.

I Job ve svém utrpení, když si sáhl na dno, zahlédl Boha, který trpí spolu s ním. Je to zkušenost těžko sdělitelná a těžko uchopitelná. Ale přece se nám ji Pavel usilovně snaží předat, protože ví, že z ní v posledu pramení radost. On sám to prožil. A velmi mu záleží na tom, aby se Filipští nenechali rozličnými těžkostmi, ano i okolnostmi vpravdě tragickými, připravit o radost.

Protože: Navzdory všemu utrpení, všem bolestem, všem křivdám, tomu, co se nám v životě nepovedlo, tomu čím jsme zranili sebe i ty kolem nás, věříme, že má smysl usilovat o dobrý život a nejen že to má smysl, ale má to také budoucnost. A to je radost.

Nenechte si tu radost vzít. Tomáš Akvinský napsal: „Hodnota života se měří radostí.“ Čím více radosti, tím cennější život. A tak se netrapte a nestresujte tím, co můžete odhodit jako nepotřebné a zbytečné. Radujte se. Radujte se z víry v Krista, ze společenství, z dobrých lidí okolo vás, radujte se z nových cest a příležitostí, o nichž jste dosud neměli ani tušení a které se před vámi mohou každý den otevřít. Mějte pro tu radost otevřené oči a připravené srdce a vyprávějte o ní všem kolem vám, tak jako o ní vyprávěl apoštol Pavel. Amen.